

Θ.Ε. 2. ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

2.1. «ΕΙΣ ΜΙΑΝ, ΑΓΙΑΝ, ΚΑΘΟΛΙΚΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ...»

Η Ορθόδοξη Εκκλησία και τα εκκλησιαστικά σύμβολα.

Αφού παρατηρήσουμε τις παρακάτω εικόνες με σύμβολα της Ορθόδοξης Εκκλησίας και αφού μελετήσουμε και σχετικά αγιογραφικά κείμενα που παρατίθενται αλλά και άλλα κείμενα, ας προσπαθήσουμε να αντιστοιχίσουμε τα κείμενα με τα σύμβολα απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) Με ποιον τρόπο συνδέονται οι πληροφορίες που παρουσιάζονται με ό,τι ήδη γνωρίζεις;
- β) Ποιες από τις νέες ιδέες που απέκτησες επεκτείνουν τη σκέψη σου;
- γ) Ποιες ερωτήσεις έχεις αυτή τη στιγμή;

1. Η Εκκλησία ως «ναυς»,
σχέδιο Ράλλη Κοψίδη (1957)

2. Αμπελος, ψηφιδωτό (λεπτομέρεια)
από τη Βασιλική του Αγ. Βιταλίου,
Ραβέννα, (6^{ος} αι.)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

3. Η άμπελος

4. Το Άλφα και το Ωμέγα, Κατακόμβη
της Δομιτίλλας, Ρώμη, 5^{ος} αι.

α. εκκλησία: (ετυμολογία) αρχ. < ἑκκλητος < ἐκκαλῶ, «καλῶ ἔξω, συγκαλῶ» < ἐκ- + καλῶ. Η λ. αναφερόταν αρχικά στην Εκκλησία τού Δήμου, καθώς και στις συγκεντρώσεις των υπευθύνων μιας πόλης-κράτους, οι οποίες λειτουργούσαν ως νομοθετικά σώματα.

Περιλαμβάνει γενικά τη σύγκληση (επίσημη ή ανεπίσημη) προσώπων για προκαθορισμένο σκοπό. Θρησκευτική σημ. απέκτησε η λ. στη βιβλική γλώσσα. Στην Π.Δ. οι Εβδομήκοντα χρησιμοποίησαν τις λ. *εκκλησία* και *συναγωγή* αποδίδοντας την εβρ. λ. qahal «συγκέντρωση, συνάθροιση» σε σχέση με τη συγκέντρωση τού Ισραήλ για θρησκευτικούς ή πολεμικούς σκοπούς. Στην Κ.Δ. εκκλησία ονομάζεται το σύνολο των χριστιανών (γενικά ή τοπικά), καθώς και το σύνολο των πιστών που αναγνωρίζουν τον Χριστό ως κεφαλή τους (πβ. Κολ. 1,18: καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλή τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας)].

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

β. Η λέξη εκκλησία είναι σύνθετη και δηλώνει την «πρόσκληση» όλων των πιστών για συγκέντρωση στον ίδιο τόπο («εκ-καλῶ» σημαίνει «προσκαλῶ»).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Γ' γυμνασίου, ΔΕ 2, σ. 12.

Από την Καινή Διαθήκη	Χριστιανικά σύμβολα
<p>α) Ιω 10, 11. 14-15: «Εγώ είμαι ο καλός ποιμένας· ο καλός ποιμένας θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των προβάτων... Εγώ είμαι ο καλός βοσκός. Όπως ο Πατέρας αναγνωρίζει εμένα κι εγώ αυτόν, έτσι κι εγώ αναγνωρίζω τα δικά μου πρόβατα κι εκείνα αναγνωρίζουν εμένα· και θυσιάζω τη ζωή μου για χάρη των προβάτων».</p>	 <p>5. Πάρκο κατακομβών της Δομιτίλλας, Ρώμη, (αντίγραφο).</p>
<p>β1) Εβρ 6, 18β - 19: «...εμείς που καταφύγαμε σ' αυτόν (τον Θεό) οφείλουμε να μείνουμε σταθεροί σ' αυτά που ελπίζουμε. Αυτή μας η ελπίδα μάς ασφαλίζει και μας βεβαιώνει σαν ἀγκυρα».</p> <p>β2) Η ἀγκυρα, σύμβολο της ελπίδας και της σωτηρίας.</p>	 <p>6. Λεπτομέρεια ψηφιδωτού (Μαυσωλείο της Γάλλας Πλακιδίας), Ραβέννα, α' μισό του 5^{ου} αι.</p>
<p>γ1) «Η ψυχή που προσεύχεται», μορφή με ανοικτά τα χέρια σε στάση προσευχής.</p> <p>γ2) Το μονόγραμμα του Χριστού, σχηματισμένο από τα δύο πρώτα σύμφωνα (Χ και Ρ) του ονόματός Του.</p> <p>γ3) Το περιστέρι με κλαδί ελιάς στο ράμφος του, σύμβολο του πιστού μέσα στη χαρά του Παραδείσου.</p>	 <p>7. Ψηφιδωτό δάπεδο. Πάφος, Ναός Χρυσοπολίτισσας, Αναπαράσταση αμπέλου.</p>

Από την Καινή Διαθήκη	Χριστιανικά σύμβολα
<p>δ) Το Άλφα και το Ωμέγα, σύμβολο του Χριστού, που είναι η αρχή και το τέλος των πάντων.</p>	 <p>8.</p>
<p>ε) Ιω 15, 5: «Εγώ είμαι το κλήμα («ἄμπελος»), εσείς οι κληματοβέργες («τά κλήματα»). Εκείνος που μένει ενωμένος μαζί μου κι εγώ μαζί του, αυτός δίνει άφθονο καρπό, γιατί χωρίς εμένα δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε».</p>	 <p>9. Εθνικό Ρωμαϊκό Μουσείο, Θέρμες Διοκλητιανού, Ρώμη</p>
<p>στ) Το ψάρι («ΙΧΘΥΣ», στα αρχαιοελληνικά), που λειτουργούσε σαν ακροστιχίδα της ομολογίας της πίστης: Ιησούς Χριστός, Θεού Υιός, Σωτήρ.</p>	 <p>10.</p>

Η βαθύτερη έννοια της εικόνας

Τα επιχειρήματα των εικονομάχων αντέκρουσαν οι ορθόδοξοι. Στην εικόνα του Χριστού, απα- ντούσαν, δε ζωγραφίζουμε ούτε τη θεία αλλά και ούτε την ανθρώπινη φύση. Αναπαριστάνουμε το σαρκωμένο Λόγο, και με τον τρόπο αυτό προσκυνούμε το πρόσωπό του, στο οποίο όμως οι δύο φύ- σεις είναι αχώριστα ενωμένες. Το δείχνουν και τα ονόματα που γράφονται στην εικόνα. Το «Ιησούς Χριστός» υποδηλώνει πως είναι άνθρωπος και το άλλο, «ό ὢν» (=αυτός που υπάρχει αιώνια) πως εί- ναι Θεός, δηλαδή ο Ιησούς Χριστός είναι θεάνθρωπος. Το λέει καθαρά ο Άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός που υπεράσπισε τις εικόνες: «Στα παλιά τα χρόνια ο Θεός, ο ασώματος και ασχημάτιστος, διόλου δεν εικονιζόταν. Τώρα όμως επειδή έγινε ορατός κατά τη σάρκα και επικοινωνήσε με τους ανθρώπους, ει- κονίζω το βλεπόμενο (πρόσωπο) του Θεού». Τα ίδια λέει και ο άλλος υπέρμαχος των εικόνων Θεόδω- ρος ο Στουδίτης. Παρόμοια εξηγούνται και οι εικόνες της Θεοτόκου και των αγίων. Ο Κύριος σαρκώ- θηκε από την Παναγία, που είναι η Μητέρα του. Οι άγιοι είναι φίλοι του, που έχυσαν το αίμα τους γι' αυτόν και οι εικόνες τους ακτινοβολούν την εικόνα του Χριστού. Οι εικόνες δεν είναι σαν τις φωτογρα-

φίες. Δεν είναι η φυσική απεικόνιση των προσώπων που εικονίζονται. Γι' αυτό παρατηρούμε ότι για τον ίδιο άγιο ή για το Χριστό υπάρχουν διαφορετικές απεικονίσεις. Το ίδιο συμβαίνει και με τα κτίρια ή το τοπίο. Μπορεί να υπάρχουν μερικά χαρακτηριστικά στοιχεία, που δείχνουν για ποιο εικονιζόμενο πρόσωπο πρόκειται, για ποιο τόπο ή εποχή. Τα πρόσωπα φανερώνουν μια "μυστική" πραγματικότητα, τη δόξα του ουρανού. Γι' αυτό η εικόνα μοιάζει με το πρωτότυπο, αλλά και διαφέρει από αυτό. Τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά είναι αλλοιωμένα, μεταμορφωμένα. Δεν ισχύουν πια οι γήινες και φυσικές αναλογίες, γιατί το εικονιζόμενο πρόσωπο μετέχει σε μια άλλη πραγματικότητα, στη θεία χάρη, στην ουράνια κατάσταση. Άλλωστε η θεία χάρη είναι εκείνη που κάνει τις εικόνες να θαυματουργούν.

Γι' αυτό, όταν προσκυνούμε τις άγιες εικόνες, η τιμή δεν απευθύνεται στο υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένες, αλλά, όπως έγραψε ο Μ. Βασίλειος, «πρός τό πρωτότυπον διαβαίνει». Αυτήν την ιδέα πρόβαλε και ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός στην υπεράσπιση των αγίων εικόνων, αυτήν υιοθέτησε και η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος. Αυτό το πρωτότυπο, δηλ. το εικονιζόμενο πρόσωπο, είναι υπαρκτό, σε αντίθεση με το είδωλο και το ξόανο, όπου το πρωτότυπο είναι φανταστικό και ανύπαρκτο. Όμως, σύμφωνα με την ορθόδοξη πίστη και η ύλη αγιάζεται και παίρνει την ενέργεια και τη χάρη του Θεού (όπως ο Σταυρός του Χριστού, το νερό του Αγιασμού κ.ά). Γι' αυτό και οι άγιες εικόνες είναι σεβαστές και τιμώνται από τους πιστούς, όπως λέει ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α' Λυκείου, ΔΕ 18.

Η Εκκλησία ως λατρευτική κοινότητα. Χαρακτηριστικά της πρώτης Εκκλησίας.

Ας διαβάσουμε ή ας ακούσουμε τον ειρμό: «Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων, στερέωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι», ή τις φράσεις του Ευαγγελίου που ακολουθούν. Στη συνέχεια ας σημειώσουμε δύο λέξεις που συνδέονται με το νόημα του ειρμού/της φράσης.

Κατόπιν θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε το κείμενο του Κυπριανού Καρθαγένης (Ware, 2001) και να συζητήσουμε πάνω σε αυτό και τα ερωτήματα που σας δημιουργούνται σε σχέση με την Εκκλησία ως λατρευτική κοινότητα.

Θα επαναλάβουμε τη διαδικασία προσπαθώντας να εντοπίσουμε και να σημειώσουμε και άλλες λέξεις και τέλος να παρουσιάσουμε τα ευρήματά μας στην ολομέλεια της τάξης.

Ο/η καθένας/καθεμία μπορεί να κάνει μια πρώτη λίστα λέξεων, γράφοντας τις ιδέες του/της σε αυτοκόλλητα χαρτάκια, τα οποία στη συνέχεια θα τα αναρτήσουμε σε έναν πίνακα με παρατηρήσεις από ολόκληρη την τάξη. Μπορούμε να εργαστούμε και σε επίπεδο τάξης είτε χωρισμένοι σε μικρές ομάδες.

«Το στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων, στερέωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι».

[Απόδοση στη νεοελληνική: Κύριε, Εσύ που στερεώνεις όσους Σε πιστεύουν, στερέωσε την Εκκλησία, την οποίαν έκανες δική Σου με το τίμιο αίμα Σου».]

Μτ 18, 19-20: «[Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.] οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἔμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν».

Μετάφραση: «[Σας βεβαιώνω επίσης πως αν δύο από σας συμφωνήσουν στη γη για ένα πράγμα που θα ζητήσουν, ο ουράνιος Πατέρας μου θα τους το κάνει.] Γιατί όπου είναι συναγμένοι δύο ή τρεις στο όνομά μου, εκεί είμαι κι εγώ ανάμεσά τους».

Ερμηνεία: [...] Ο Κύριος, ότε ηθέλησεν όπως παρακινήση ζωηρώς τους μαθητάς Αυτού εις Ομόνοιαν και Ειρήνην, είπε: «Πάλιν άμην λέγω ύμϊν ότι εάν δύο ύμϊν συμφωνήσωσιν επί τής γής περι παντός πράγματος οϋ εάν αιτήσωνται, γενήσεται αύτοϊς παρά τοϋ Πατρός μου τοϋ έν Ούρανοϊς· οϋ γάρ είσι δύο ή τρεις συνηγμένοι εις τό έμόν όνομα, εκεί είμι έν μέσω αυτών» (Ματθ . 18, 19-20) [...].

«Εάν», λέγει, «δύο ύμϊν συμφωνήσουσιν επί τής γής»· (Ο Κύριος) έθεσε την ομόνοιαν πρώτην. Προέταξε τον σύνδεσμον ειρήνης. Εδίδαξεν ημάς όπως ομονοώμεν σταθερώς και εν πίστει.

Αλλ' ο Κύριος ομιλεί περί της Εκκλησίας Αυτού και προς εκείνους οι οποίοι ευρίσκονται εν τη Εκκλησία, λέγων, ότι, εάν ομονοούν, εάν, συμφώνως προς όσα Εκείνος παρήγγειλε και είπε, καίτοι όντες δύο ή τρεις μόνον, προσεύχωνται εν ομονοία, θα δύνανται, καίτοι δύο ή τρεις, όπως επιτυχάνουν παρά της Μεγαλειότητος του Θεού, ό,τι ζητούν.

«Όπου είσι δύο ή τρεις συνηγμένοι εις τό έμόν όνομα εκεί», λέγει, «είμι έν μέσω αυτών», δηλ. μετά των απλών και ειρηνοποιών, μετ' εκείνων, οι οποίοι φοβούνται τον Θεόν και τηρούν τας εντολάς του Θεού.

Κυπριανού Καρθαγένης, *De Catholicae Ecclesiae Unitate*.

Μτ 28, 20: «Καί ιδού έγώ μεθ' ύμϊν είμι πάσας τας ήμέρας έως τής συντελείας τοϋ αιώνος».

Μετάφραση: «Κι εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου».

Ερμηνεία: Η Εκκλησία και ο Ιδρυτής της είναι αδιάρρηκτα ενωμένοι... Η Εκκλησία είναι ο Χριστός «μεθ' ήμϊν». Ο Χριστός δεν εγκατέλειψε την Εκκλησία όταν ανελήφθη στους ουρανοϋς: «Καί ιδού έγώ μεθ' ύμϊν είμι πάσας τας ήμέρας έως τής συντελείας τοϋ αιώνος» (Μτ 28, 20)», επειδή «οϋ γάρ είσι δύο ή τρεις συνηγμένοι εις τό έμόν όνομα, εκεί είμι έν μέσω αυτών» (Μτ 18, 20). [...]

Η ενότητα μεταξύ του Χριστού και της Εκκλησίας Του πραγματώνεται, πάνω απ' όλα, μέσω των μυστηρίων [...].

Ware, Κάλλιστος, επίσκοπος Διοκλείας (2001³). *Η Ορθόδοξη Εκκλησία*. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 382.

Από τις Πράξεις των Αποστόλων

α) Η ζωή μέσα στην πρώτη κοινότητα (Πράξ 2, 42-47)

Όλοι αυτοί ήταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των αποστόλων και στη μεταξύ τους κοινωνία, στην τέλεση της θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές. Ένα δέος τούς κατείχε όλους όσοι έβλεπαν πολλά εκπληκτικά θαύματα να γίνονται μέσω των αποστόλων. Όλοι οι πιστοί ζούσαν σε έναν τόπο και είχαν τα πάντα κοινά· πουλούσαν ακόμα και τα κτήματα και τα υπάρχοντά τους και μοίραζαν τα χρήματα σε όλους, ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός. Κάθε μέρα συγκεντρώνονταν με ομοψυχία στο ναό, τελούσαν τη θεία Ευχαριστία σε σπίτια, τρώγοντας την τροφή τους γεμάτοι χαρά και με απλότητα στην καρδιά. Δοξολογούσαν τον Θεό, κι όλος ο λαός τούς εκτιμούσε. Και ο Κύριος πρόσθετε κάθε μέρα στην εκκλησία αυτούς που σώζονταν.

β) Η κοινοκτημοσύνη των πρώτων χριστιανών (Πράξ 4, 32-37)

Όλοι όσοι πίστεψαν είχαν μία καρδιά και μία ψυχή. Κανείς δεν θεωρούσε ότι κάτι από τα υπάρχοντά του ήταν δικό του, αλλά όλα τα είχαν κοινά. Οι απόστολοι κήρυτταν και βεβαίωναν με μεγάλη πειστικότητα ότι ο Κύριος Ιησούς αναστήθηκε. Κι ο Θεός έδινε σε όλους πλούσια τη χάρη του. Δεν υπήρχε κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα απαραίτητα. Γιατί όσοι είχαν χωράφια ή σπίτια τα πουλούσαν, κι έφερναν το αντίτιμο αυτών που πουλούσαν, και το έθεταν στη διάθεση των αποστόλων. Απ' αυτό δινόταν στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του. Έτσι έκανε κι ο Ιωσήφ, ένας λευίτης

από την Κύπρο, που οι απόστολοι τον ονόμασαν Βαρνάβα, όνομα που μεταφράζεται «ο άνθρωπος της παρηγοριάς». Αυτός είχε ένα χωράφι, το πούλησε κι έφερε τα χρήματα και τα έθεσε στη διάθεση των αποστόλων.

Από την Επιστολή προς Διόγνητον (απόσπασμα, §5, 1-6, 8)

«Διότι οι χριστιανοί ούτε ως προς τον τόπο ούτε ως προς την ομιλία ούτε ως προς τα υπόλοιπα ήθη διακρίνονται από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Διότι δεν κατοικούν ούτε σε ιδιαίτερες πόλεις ούτε κάποια διαφορετική γλώσσα χρησιμοποιούν. [...] Παρουσιάζουν θαυμαστή και πραγματικά παράξενη την κατάσταση του τρόπου ζωής τους. Κατοικούν τις ιδιαίτερες πατρίδες τους, αλλά σαν πάροικοι. Συμμετέχουν στα πάντα ως πολίτες και όλα τα υπομένουν ως ξένοι. Κάθε ξένη πατρίδα είναι πατρίδα τους και κάθε πατρίδα είναι ξένη... Ζουν στη γη αλλά πολιτεύονται στον ουρανό. Υπακούουν στους καθορισμένους νόμους και με τη ζωή τους υπερβαίνουν τους νόμους. Τους αγαπούν όλους και διώκονται από όλους. Αγνοούνται και κατακρίνονται. Θανατώνονται και παίρνουν ζωή. Βλασφημούνται και δικαιώνονται. Δέχονται λοιδορίες και ευλογούν (λέγουν καλά λόγια). Υβρίζονται και τιμούν. Όταν κάνουν το καλό, τιμωρούνται ως κακοί, όταν τιμωρούνται χαίρονται σαν να παίρνουν ζωή [...]. Με λίγα λόγια ό,τι είναι για το σώμα η ψυχή, αυτό είναι στον κόσμο οι χριστιανοί [...]. Οι χριστιανοί κατοικούν στον κόσμο, αλλά δεν προέρχονται απ' τον κόσμο (δεν έχουν το πνεύμα του κόσμου)».

Ιουστίνος φιλόσοφος και μάρτυρας

[...] Κατά τη λεγόμενη ημέρα του ήλιου, δηλαδή την Κυριακή, γίνεται συγκέντρωση όλων των χριστιανών που κατοικούν στις πόλεις ή στο ύπαιθρο και διαβάζονται τα Απομνημονεύματα των Αποστόλων ή τα συγγράμματα των προφητών, όσο χρόνο είναι δυνατό.

Κατόπιν, αφού σταματήσει αυτός που διαβάζει, ο προϊστάμενος λειτουργός με ομιλία νουθετεί και προσκαλεί τούς χριστιανούς να μιμηθούν τα καλά αυτά έργα. Έπειτα σηκωνόμαστε όλοι μαζί και προσευχόμαστε· και, όπως είπαμε προηγουμένως, όταν σταματήσουμε την προσευχή, προσφέρεται «άρτος» και «οίνος» και «ύδωρ» και ο προϊστάμενος λειτουργός, με όση δύναμη έχει, απευθύνει επίσης ευχές και ευχαριστίες στο Θεό και ο λαός, επιδοκιμάζοντας, λέγει Αμήν. Και η μετάδοση και η μετάληψη των δώρων της θείας Ευχαριστίας γίνεται χωριστά για τον καθένα· σ' εκείνους που δεν ήσαν παρόντες, στέλνεται με τους διακόνους. Και από αυτούς που είναι εύποροι και επιθυμούν, καθένας δίνει ό,τι θέλει, ανάλογα με την προαίρεσή του. Το ποσό που συγκεντρώνεται δίνεται στον προϊστάμενο λειτουργό, και αυτός βοηθάει τα ορφανά και τις χήρες, και παρέχει προστασία σε όσους απουσιάζουν –επειδή είναι άρρωστοι ή για άλλη αιτία– και στους φυλακισμένους, και στους ξένους, που μένουν προσωρινά εκεί, και σε όλους ανεξαιρέτως που έχουν ανάγκη. Την κοινή, λοιπόν, συγκέντρωση αυτή κάνουμε την ημέρα του ήλιου, επειδή είναι η πρώτη ημέρα κατά την οποία ο Θεός, αφού μετέβαλε το σκοτάδι και την ύλη, δημιούργησε τον κόσμο, και επειδή ο Ιησούς Χριστός ο Σωτήρας μας την ίδια μέρα αναστήθηκε «εκ νεκρών».

Ιουστίνου φιλοσόφου και μάρτυρος,
Α' Απολογία «υπέρ των Χριστιανών προς Αντωνίνον τον Ευσεβή» (ΒΕΠΕΣ 3, 198).

Με τη βοήθεια βιβλικών χωρίων (π.χ. Κολ 1,18, Εφ 5,25-27, Μκ 16, 15, Εβρ 3,1, Εφ 2,20 κ.α.), θεολογικών κειμένων και της εικόνας της Πεντηκοστής, ας προσπαθήσουμε να κατασκευάσουμε έναν χάρτη εννοιών για τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται στην Εκκλησία μέσα στο Σύμβολο της Πίστεως («Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική») εξηγώντας σύντομα κάτω από κάθε όρο τη σημασία του. Θα προσπαθήσουμε οι έννοιες να συνδέονται μεταξύ τους και να καταγράφονται οι λέξεις-φράσεις, που επισημαίνουν τις σχέσεις που τις διέπουν.

Εναλλακτικά:

Ας παρατηρήσουμε τη βυζαντινή εικόνα της Πεντηκοστής και το άρθρο 9 του Συμβόλου της Πίστεως. Ας προσπαθήσουμε να συνδυάσουμε εικόνα και κείμενο, και να δώσουμε μια αιτιολογημένη ερμηνεία και των δύο. Προσπαθήστε καθώς μελετάτε να απαντήσετε στις ερωτήσεις: 1. Τι συμβαίνει; 2. Τι βλέπεις που σε κάνει να το λες αυτό;

1. Το 9ο άρθρο του «Συμβόλου της Πίστεως» («Πιστεύω»):

Πιστεύω [...]

9. Είς μίαν, αγίαν, καθολικὴν
καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Πιστεύω [...]

στην Εκκλησία που είναι μία, αγία, καθολική
και αποστολική.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Γ΄ Γυμνασίου, ΔΕ 14, σ. 56.

2. Σχετικές αναφορές στην Καινή Διαθήκη

– «**μίαν**»: όπως ο ιδρυτής της Χριστός, που είναι ένας.

- ♦ Κολ 1,18: «Αυτός [ο Υιός του Θεού] η κεφαλή του σώματος που είναι η εκκλησία [...]».
- ♦ Ιω 10,16: «[...] Θα γνωρίσουν τη φωνή μου και θα γίνουν **ένα ποίμνιο με έναν ποιμένα**».

– «**αγίαν**»:

- ♦ Εφ 5,25-27: «[...] όπως ο Χριστός αγάπησε την εκκλησία και πρόσφερε τη ζωή του γι' αυτήν. Ήθελε έτσι να την **εξαγιάσει**, αφού την καθάρισε με το λουτρό του βαπτίσματος και με το λόγο, ώστε η εκκλησία να του ανήκει ως νύφη με όλη της τη λαμπρότητα, την καθαρότητα και **αγιότητα**, χωρίς ψεγάδι ή ελάττωμα ή κάτι παρόμοιο».
- ♦ Α΄ Κορ 1,2: «Προς τους πιστούς της εκκλησίας του Θεού στην Κόρινθο, που ο Ιησούς Χριστός τούς ξεχώρισε και τους κάλεσε να γίνουν **άγιοι** [...]».

– «**καθολικὴν**»:

- ♦ Εφ 2,17-18: «Έτσι, ο Χριστός ήρθε κι έφερε το χαρμόσυνο μήνυμα της ειρήνης σ' εσάς τους εθνικούς, που ήσασταν μακριά από το Θεό, και σ' εσάς τους Ιουδαίους, που ήσασταν κοντά του. Πραγματικά, διά του Χριστού μπορούμε μ' ένα πνεύμα και οι δύο, εθνικοί και Ιουδαίοι, να πλησιάσουμε τον Πατέρα», και
- ♦ Ιω 10,16: «Έχω κι άλλα πρόβατα, που δεν ανήκουν σ' αυτή τη μάντρα· πρέπει κι εκείνα να τα οδηγήσω».
- ♦ Μκ 16, 15: ««Πορευθείτε σ' **ολόκληρο** τον κόσμο και διακηρύξτε το χαρμόσυνο μήνυμα σ' **όλη** την κτίση».

– «**αποστολικήν**»:

- ♦ Εβρ 3,1: «Λοιπόν, αδερφοί μου, [...], κατανοήστε καλά ποιος ήταν ο Ιησούς, ο απεσταλμένος του Θεού και αρχιερέας της πίστεως που ομολογούμε» («κατανοήσατε τὸν **ἀπόστολον** καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν»), και
- ♦ Πράξ 2,42: «Όλοι αυτοί ήταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των **αποστόλων** και στη μεταξύ τους κοινωνία, στην τέλεση της θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές».
- ♦ Εφ 2,20: «Προστεθήκατε κι εσείς στο οικοδόμημα που έχει θεμέλιο τους **αποστόλους** και τους προφήτες, κι ακρογωνιαίο λίθο αυτόν τον ίδιο τον Χριστό».

Η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος, Μεγίστη Λαύρα, Άγιο Όρος

3. Η καθολικότητα της Εκκλησίας (Κύριλλος Ιεροσολύμων)

Πεντηκοστή, ψηφιδωτό από το Καθολικό της Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας (11^{ος} αι.)

Ονομάζεται λοιπόν η Εκκλησία καθολική, γιατί απλώνεται σε όλη την Οικουμένη, από τη μια ως την άλλη άκρη της γης· λέγεται καθολική, γιατί διδάσκει και ορθόδοξα και ασταμάτητα όλα τα δόγματα που πρέπει να γνωρίσουν οι άνθρωποι, για τα ορατά και τα αόρατα πράγματα, για τα επουράνια και τα επίγεια· (λέγεται καθολική), επειδή επιδιώκει να οδηγήσει στην ευσέβεια ολόκληρο το γένος των ανθρώπων, δηλαδή και τους άρχοντες και τους αρχόμενους, και τους μορφωμένους και τους απλοϊκούς· επίσης (λέγεται καθολική), γιατί γιατρεύει πέρα για πέρα και θεραπεύει όλα τα είδη των αμαρτιών που γίνονται με την ψυχή και το σώμα, καθώς και γιατί μέσα σ' αυτή αποκτάει κανείς κάθε είδος της λεγόμενης αρετής, που φαίνεται και στα έργα και στα λόγια και στα διάφορα πνευματικά χαρίσματα. Εκκλησία ακόμη ονομάζεται σύμφωνα με την κύρια σημασία της λέξεως «εκκλησία», γιατί καλεί όλους και τους μαζεύει.

Περικοπή από τη 18^η Κατήχηση του Κυρίλλου Ιεροσολύμων

4. Η αγιαστική και ανακαινιστική δύναμη της Εκκλησίας (Ιωάννης Χρυσόστομος)

Γιατί, ποιο λιμάνι μπορεί να συγκριθεί με την Εκκλησία; Ποιος παράδεισος μοιάζει προς τη δική σας σύναξη; Εδώ δεν υπάρχει φίδι που σχεδιάζει το κακό, αλλά ο Χριστός που οδηγεί στη μυστηριακή ζωή· δεν υπάρχει η Εύα που σε ρίχνει κάτω με τρικλοποδιά, αλλά η Εκκλησία που ανορθώνει· δεν υπάρχουν εδώ φύλλα δέντρων, αλλά ο καρπός του αγίου Πνεύματος, δεν υπάρχει εδώ φράχτης με αγκάθια, αλλά αμπέλι θαλερό. Αν βρω ένα αγκάθι, το μετατρέπω σε ελιά· γιατί όσα υπάρχουν εδώ δεν εμποδίζονται από τις φυσικές δυσκολίες αλλά έχουν τιμηθεί με την ελευθερία της θελήσεως· αν βρω ένα λύκο, τον μεταβάλλω σε πρόβατο, χωρίς να του αλλάξω τη φύση, αλλά μετατρέποντας τη θέληση. Γι' αυτό δε θα έκανε κανείς λάθος, αν έλεγε ότι η Εκκλησία έχει μεγαλύτερη αξία από την κιβωτό. Γιατί η κιβωτός έπαιρνε τα ζώα και τα διατηρούσε, ενώ η Εκκλησία παίρνει τα ζώα και τα μεταβάλλει. Ας χρησιμοποιήσω παραδείγματα. Εκεί, στην κιβωτό, μπήκε γεράκι και βγήκε γεράκι· μπαίνει λύκος και βγαίνει λύκος. Εδώ (στην Εκκλησία) μπήκε κάποιος γεράκι και βγαίνει περιστέρι· μπαίνει λύκος και βγαίνει πρόβατο· μπαίνει φίδι και βγαίνει αρνί, επειδή δεν αλλάζει η φύση, αλλά διώχνεται η κακία.

Ιωάννης Χρυσόστομος. *Η Όμιλία περί μετανοίας.*

5. Η εικόνα της Πεντηκοστής

Θεοφάνης ο Κρης (1546). Κυριακή της Πεντηκοστής.
Ι. Μονή Σταυρονικήτα, Άγιο Όρος

Ερμηνευτικό σχόλιο στην εικόνα της Πεντηκοστής

Οι απόστολοι είναι καθισμένοι ημικυκλικά στο φωτεινό υπερώο και χωρισμένοι σε δύο ομάδες, η μια απέναντι από την άλλη. Πάνω από τους αποστόλους φαίνεται ο ουρανός, από τον οποίο εκπέμπονται δώδεκα φωτεινές ακτίνες, που κατεβαίνουν προς τους αποστόλους. Πάνω από το κεφάλι κάθε αποστόλου είναι γλώσσα ώσει πυρός (Πράξ 2,4), που φανερώνει τον αγιοπνευματικό φωτισμό τους. Η σύνθεση της εικόνας ανοίγεται προς τα πάνω, σαν να ελκύεται από τον Θεό-Πατέρα, από τον οποίο εκπορεύονται οι πύρινες γλώσσες. Κάτω διακρίνεται ένας γέροντας, που αποτελεί προσωποποίηση του κόσμου. Η εικόνα δείχνει την ενότητα των αποστόλων μέσα στην άκτιστη χάρη του Θεού, που αποκαθιστά τη διάσπαση των ανθρώπων που συνέβη στη Βαβέλ (Γεν. κεφ. 2).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α' Λυκείου,
ΔΕ 14, σ. 79-80.

6. Η αποστολικότητα της Εκκλησίας

[...] Ως αφετηρία ας πάρουμε ένα βασικό εκκλησιαστικό δεδομένο [...]: τον προσδιορισμό της Εκκλησίας ως «αποστολικής» στο Σύμβολο της Πίστεως: «Πιστεύω... εις μίαν αγίαν καθολικήν και αποστολικήν εκκλησίαν».

Η ερμηνεία που συνήθως δίνεται, είναι ότι η Εκκλησία είναι αποστολική, διότι οικοδομείται έχο-

ντας θεμέλιο τους δώδεκα αποστόλους. Διδασκαλία της, δηλαδή, είναι η διδασκαλία που αυτοί παρέλαβαν από τον Χριστό, κήρυγμά της είναι το κήρυγμά τους και ποιμένες της οι διάδοχοί τους. Συνήθως εδώ [...] τίθεται τελεία. Υπάρχει όμως κίνδυνος να παραθεωρηθεί το εξής απλούστατο: Η βάση όλων αυτών δεν είναι πρωτογενώς οι απόστολοι, αλλά η αποστολικότητα, η οποία είναι κάτι συμφυές με καθαυτή την πρωτοβουλία και το έργο του Θεού στην ιστορία. Ο Θεός απέστειλε τον Χριστό στον κόσμο, ο δε Χριστός με τη σειρά του, ως ο κατ' εξοχήν σταλμένος –ήτοι ο κατ' εξοχήν απόστολος – αποστέλλει στον κόσμο τους μαθητές του. Στον μεν Πατέρα του ανέφερε: «όπως εσύ έστειλες εμένα στον κόσμο, έτσι κι εγώ έστειλα αυτούς στον κόσμο» (Ιω 17, 18), στους δε μαθητές του ανακοίνωσε: «όπως ο Πατέρας έστειλε εμένα, έτσι στέλνω κι εγώ εσάς» (Ιω 20,21). Και όλα αυτά, με την πνοή του Πνεύματος, που φέρνει σε κοινωνία τις δύο διαφορετικότητες, το θείο και το ανθρώπινο, και εγκαινιάζει μέσα στην ιστορία το αληθινά καινούργιο. [...]

Κατά συνέπεια, η Εκκλησία είναι αποστολική, εάν και εφ' όσον είναι αποστελλόμενη από τον Θεό και αποστέλλουσα αποστόλους της «σ' όλη την κτίση» (Μκ 16, 15). Και στο ζήτημα αυτό εκδηλώνεται αδιάκοπα η δράση των προσώπων της αγίας Τριάδας.

Παπαθανασίου, Θ. (2009). *Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται*, Αθήνα: Εν πλω, σ. 28-30.

Το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας.

Δουλεύοντας σε ομάδες ως προσπαθήσουμε μέσα από μια ιστοξερεύνηση και αξιοποιώντας και τα παρακάτω κείμενα να εντοπίσουμε πληροφορίες και να αναπτύξουμε το θέμα: «Το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας σήμερα» ή «Αποστολή» – Βοήθησε κι εσύ να αλλάξει η ζωή μας (Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών) και κατόπιν να παρουσιάσουμε στην ολομέλεια της τάξης.

Η επιτυχημένη «Αποστολή» της Αρχιεπισκοπής

Ο Φιλανθρωπικός Οργανισμός της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών «Αποστολή» το 2012 στάθηκε στο πλευρό 1.945.010 συνανθρώπων μας που ζήτησαν τη βοήθεια του. Με το Πρόγραμμα «**Εκκλησία στους δρόμους**» 72 Ενορίες της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών αποτελούν κέντρα διανομής φαγητού.

Κάθε ημέρα μοιράζονται 10.000 μερίδες φαγητού ημερησίως, σε 5.000 άτομα. Μέσα στο 2012, η «Αποστολή» μοίρασε συνολικά 3.600.000 μερίδες φαγητού.

Επιπλέον, με το πρόγραμμα «Εκκλησία στο Σπίτι» στηρίζει ελληνικές οικογένειες που ζουν στα όρια της φτώχειας με την αποστολή 3.075 δεμάτων τροφίμων μηνιαίως σε 97 ενορίες της Ι.Α.Α.

Πραγματοποίησε 51 αποστολές σε Ιερές Μητροπόλεις. Με το πρόγραμμα «Αποστολή για τους Πολύτεκνους» ενισχύει ελληνικές πολύτεκνες οι-

κογένειες με την αποστολή 1.038 δεμάτων αγάπης κάθε μήνα. Λειτουργεί 5 Κοινωνικά Παντοπωλεία στον Ταύρο, στην Καλλιθέα, στην Δάφνη, στου Ζωγράφου, όπου επωφελούνται 700 οικογένειες (1.900 άτομα) μηνιαίως.

Επίσης, άνοιξε το έκτο Κοινωνικό Παντοπωλείο στην Καλλιθέα για ανασφάλιστους εμπόρους και ενισχύει παράλληλα το Κοινωνικό Παντοπωλείο της Ιεράς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου στην Ορεστιάδα. Εφαρμόζει πρόγραμμα Κινητής Μονάδας Υγείας σε ενορίες της Ι.Α.Α. για εξέταση ενοριτών και αναξιοπαθούντων. Δημιούργησε το Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής με τον ΙΣΑ με 256 εθελοντές ιατρούς 23 ειδικοτήτων στο Κεντρικό, 6 παραρτήματα στην Αττική και 2 στο Καστελόριζο και στον Κυπρίνο Ορεστιάδος. Μέχρι στιγμής, έχουν πραγματοποιηθεί 16.800 επισκέψεις από ανασφάλιστους ασθενείς και έχουν εμβολιαστεί 2.800 ανασφάλιστα παιδιά.

Επίσης, έχει γίνει συλλογή σε 30 Δήμους της Αττικής και 10 ενορίες της Ι.Α.Α. 300.000 φαρμάκων σε συνεργασία με τον ΣΚΑΙ και τον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών.

Έχουν στηριχθεί 21 ακριτικές περιοχές της νησιωτικής και ηπειρωτικής Ελλάδας με φαρμακευτικό και υγιεινοοικονομικό υλικό, καθώς και 383 επωφελούμενοι από την Μονάδα Αντιμετώπισης Ασθενών Alzheimer και Συναφών Παθήσεων της Αποστολής στο Χαλάνδρι.

Η Αποστολή διαθέτει 2 Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης για άτομα με σύνδρομο Down ή νοητική υστέρηση, ξενώνα για ψυχικά ασθενείς, Κέντρα Ημέρας Υγείας και Κινητές Μονάδες Ψυχικής Υγείας στην ελληνική επικράτεια για 19.044 επωφελούμενους, ενώ λειτουργεί και ξενώνας ασυνόδευτων ανήλικων μεταναστών.

Η Αποστολή άνοιξε τις πόρτες του Βρεφονηπιακού της Σταθμού στο Δήλεσι με 27 νήπια. Στην Αποστολή γίνονται μαθήματα Ελληνικής Γλώσσας σε μετανάστες, ενώ μοιράζει υποτροφίες για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές σε συνεργασία με το Athens Information Technology (AIT).

Επιπλέον, με το πρόγραμμα «Έχω Αποστολή», έχουν στηριχθεί και ενισχυθεί σχολικές βιβλιοθήκες της ακριτικής Ελλάδας με 33.000 βιβλία και γραφική ύλη για χιλιάδες Ελληνόπουλα.

Η Αποστολή, μετά από δύομισι χρόνια ζωής εξακολουθεί να δημιουργεί ένα κόσμο κοινωνικής συνοχής πρόνοιας και υγείας.

Από τον δικτυακό τόπο της «Αποστολής», 10/02/2013

Οι εκδηλώσεις της αγάπης των χριστιανών της Αλεξάνδρειας σε περίοδο επιδημίας πανώλης (γύρω στα 250μ.Χ.) (Διονύσιος Αλεξανδρείας)

«Τώρα πραγματικά όλα θρηνούν και όλοι πενθούν, και ολόγυρα στην πόλη ακούγονται γοερά κλάματα εξαιτίας του πλήθους εκείνων που έχουν πεθάνει και πεθαίνουν κάθε μέρα. Γιατί όπως έχει γραφτεί για τα πρωτότοκα των Αιγυπτίων, έτσι και τώρα «έγινε κραυγή μεγάλη· αφού δεν υπάρχει σπίτι, μέσα στο οποίο να μην υπάρχει κάποιος πεθαμένος[...]».

Οι περισσότεροι λοιπόν από τους αδελφούς μας από πολύ μεγάλη και αδερφική αγάπη, αφοσιωμένοι ο ένας στον άλλο και χωρίς να υπολογίζουν τις συνέπειες για τον εαυτό τους, έκαναν επισκέψεις στους άρρωστους, τους προσέφεραν τις υπηρεσίες τους, τους περιποιούνταν «εν Χριστώ» και πέθαιναν πολύ ευχαρίστως μαζί τους, αφού προηγουμένως πάθαιναν μόλυνση από την επαφή τους με τους άλλους, κολλούσαν την αρρώστια από τους πλησίον και, με τη θέλησή τους, δοκίμαζαν τους πόνους. Και πολλοί, αφού περιποιήθηκαν τους άλλους στην αρρώστια τους και τους έδωσαν δύναμη, οι ίδιοι πέθαιναν, μεταφέροντας κατά κάποιο τρόπο το θάνατο εκείνων στους εαυτούς τους. Οι άριστοι λοιπόν από τους αδελφούς μας και μερικοί πρεσβύτεροι και διάκονοι και λαϊκοί με αυτό τον τρόπο έφυγαν από τη ζωή, επαινούμενοι πολύ, έτσι ώστε και αυτό το είδος του θανάτου, που ήταν αποτέλεσμα μεγάλης ευσέβειας και δυνατής πίστεως, να μη φαίνεται καθόλου ότι είναι κατώτερο από το μαρτύριο. Και αφού με απλωμένα χέρια σήκωναν τα σώματα των άγιων στην αγκαλιά τους και τους έκλειναν τα μάτια και τα στόματα και τούς μετέφεραν πάνω στους ώμους, και τούς σαβάνωναν και τους έλουζαν και τους στόλιζαν με τη νεκρική στολή, μετά από λίγο χρόνο, το ίδιο γινόταν και σ' αυτούς, γιατί πάντοτε εκείνοι που απέμεναν στη ζωή, ακολουθούσαν στο θάνατο αυτούς που πέθαιναν προηγουμένως. Οι ειδωλολάτρες όμως έκαναν τελείως τα αντίθετα· έδιωχναν ακόμη και εκείνους που μόλις άρ-

χιζαν να αρρωσταίνουν, και απέφευγαν τους αγαπημένους τους και τους πετούσαν στους δρόμους μισοπεθαμένους, και τους νεκρούς τούς έριχναν άταφους στα σκουπίδια, στην προσπάθειά τους να μη τους πλησιάσει ο θάνατος, πράγμα που δεν ήταν εύκολο να αποφύγουν, παρ' όλο ότι μηχανεύονταν πολλά».

Διονυσίου Αλεξανδρείας, *Εορταστική επιστολή προς τους αδελφούς της Αλεξανδρείας*.

Το έργο της Εκκλησίας της Αλβανίας

[...] Για να στηρίξουμε την οικονομία της Εκκλησίας της Αλβανίας, σκεφτήκαμε ότι μια λύση θα ήταν ένα υδροηλεκτρικό έργο, το οποίο έχει τα εξής πλεονεκτήματα. Είναι μια επένδυση με απόλυτο σεβασμό στο περιβάλλον [...] που χρησιμοποιεί ανανεώσιμες πηγές, [...] που έχει έναν κοινωνικό χαρακτήρα, είναι μια ευλογία από τον Θεό συνεχής. [...] Είναι μια επένδυση που φέρνει έσοδα. Αλλά αυτά τα έσοδα δεν τα σκεφτόμαστε μόνο για μισθούς ή άλλα πράγματα της εκκλησίας. Το 40% θα βοηθά αυτή την κατάσταση. Το άλλο 40% πηγαίνει στην Παιδεία. Τα υπόλοιπα πηγαίνουν σε άλλες ανάγκες. Και ένα 5-10% πηγαίνουν σε Εκκλησίες πιο φτωχές από εμάς.

Στην Εκκλησία της Αλβανίας δώσαμε [...] έμφαση στη νεολαία. Για μας η νεολαία δεν είναι το μέλλον αλλά το παρόν. Φροντίσαμε με κατασκηνώσεις, κατηχητικά σχολεία, με οργάνωση κέντρων νεολαίας [...]. Είμαστε μια εκκλησία ανοιχτή σε όλο τον κόσμο και την κοινωνία [...]. Αρχίσαμε με Νηπιαγωγεία. Τώρα έχουμε 20 νηπιαγωγεία σε διάφορα μέρη. Προχωρήσαμε με Δημοτικά, με Γυμνάσια, με Λύκεια. Τολμήσαμε να δημιουργήσουμε και ΙΕΚ. Το τελευταίο «πείραμά μας» [...], προχωρήσαμε και σε Πανεπιστήμιο. Σε όλους αυτούς τους τομείς έπρεπε να βοηθούμε. Τα χρήματα [...] δεν έγιναν μόνο κτίσματα. Έχουμε κτίσει βέβαια 150 νέες Εκκλησίες και έχουμε [...] επισκευάσει άλλες 160. Πολλά όμως από αυτά τα χρήματα έμπαιναν στην άκρη για την εκπαίδευση και την υγεία. Είδατε την Κλινική που έγινε. [...] Η Κλινική είναι μια ευλογία από τον Θεό και έχει μόνο τα καλύτερα μηχανήματα, καινούργια [...]. Ποτέ δεν δέχτηκα μεταχειρισμένα. Θυμάμαι τη μητέρα μου που έλεγε: στους φτωχούς ποτέ δεν θα δώσεις μεταχειρισμένα ρούχα. [...] Στο Δυρράχιο έχουμε ιδρύσει Θεολογική Ακαδημία [...].

Εμείς [...] ακτινοβολούμε αυτό που έχουμε. Το μοιράζουμε, δεν κρατούμε τίποτε για τον εαυτό μας. [...] Από την πρώτη στιγμή φροντίσαμε να έχουμε εξαιρετες σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους που αναζητούσαν τον Θεό. Αυτό που προσπάθησα αμέσως ήταν ένας διάλογος. Όχι πια θρησκευολογικός, αλλά ένας διάλογος ζωής. Έχουμε κοινά προβλήματα και τα αντιμετωπίζουμε μαζί με πολύ σεβασμό. [...] Πιστεύω απόλυτα ότι βασικός ρόλος της εκκλησίας είναι η καταλλαγή. [...] Στην Ελλάδα αντιμετωπίσαμε σωστά την προσφυγική κρίση. [...] Για μένα το πιο συγκινητικό είναι εκείνες οι γιαγιάδες που έπαιρναν τα μικρούλια τα προσφυγόπουλα και τους έδιναν γάλα. Είναι μια συντριπτική εικόνα μεγαλείου. [...] Αυτό το DNA της αγάπης, του σεβασμού στον ξένο, στον άγνωστο, αυτό είναι [...] η μεγάλη περιουσία που έχουμε ως λαός. [...] Δεν θυσιάζεσαι εύκολα, αν δεν έχεις έμπνευση. Αν δεν έχεις αγάπη, γιατί να θυσιαστείς;

Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος. (2017) EPT1
(στην εκπομπή ΕΠΩΝΥΜΩΣ, αποφώνηση) (08.01.2017)

